

Diyanet

Aylık Dergi

Hayat Bir İmtihandır

İslâmi Hayatta Eğlenme
ve Tatil Sorunu

Sığınma Psikolojisi
ve TÜRBECİLİK

150

Haziran 2003

İÇİNDEKİLER

gündem

Hayat Sınavdan İbarettir

Prof. Dr. Sadık Kılıç

Sınavla Seçilen Değil Sınavını Seçen İnsan

Doç. Dr. Yurdağül Mehmetoğlu

Sınav Hayatın Neresinde

Doç. Dr. Ahmet Nedim Serinsu

Prof. Dr. Hayrani Altıntaş ile Sınav Üzerine

Aliye Abdurrahman

Hayat Bir İmtihandır

Osman Özbahçe

din-düşünce-yorum

İslâmi Hayatta Eğlenme ve Tatil Sorunu

Doç. Dr. Burhanettin Tatar

Yorularak Dinlenmek

Yrd. Doç. Dr. Necdet Subaşı

Tatil İhtiyacı ve Tatil Turizminin Gelişimi

Başaran Ulusoy

din ve sosyal hayat

Tatil, Eğlenme ve Dinlenme

Dr. Ahmet Onay

Siğınma Psikolojisi ve Türbecilik

Dr. Mehmet Canbulat

Seyahat

Dr. Ekrem Keleş

aile

İlk Adım

Remziye Yılmaz

Kadın, İlim ve İrade

Fatma Köksal

Din Eğitimi ve Öğretiminde Mükâfat ve Ceza

Yıldız Kızılabdullah

Anne Babaya İtaat

Esra Gözeler

Diş Sağlığı

Prof. Dr. Şaziye Aras

Yöneticilik Üzerine

Ahmet Okutan

bir ayet bir yorum

Hesaba Çekileceğimizin Bilincinde Olabilmek

Doç. Dr. İsmail Karagöz

kur'an ve sünnetin ışığında

Nimetlerin Getirdiği Sorumluluk

Doç. Dr. Halil Altıntaş

din işleri yüksek kurulundan

Enflasyon Ortamında Borç İlişkileri

Dr. İbrahim Paçacı

Sorun Söyleyim

Dini Soruları Cevaplandırma Komisyonu

İslâm dünyasından

Endonezya

Doç. Dr. İsmail Hakkı Göksoy

kültür

Ahmet Muhip Dranas'ın Şiirinde Mistik Boyut

Kitap Tanıtımı

Mehmet Erdoğan

portre

Hacı Bayram Veli

Doç. Dr. Mustafa Aşkar

Medya Kritik

Ömer Sağlam

4

7

10

14

18

21

24

26

30

33

36

40

41

43

44

45

46

48

50

51

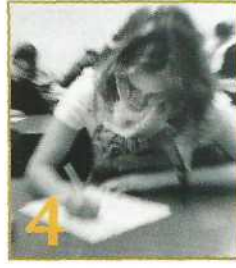
52

54

58

62

64

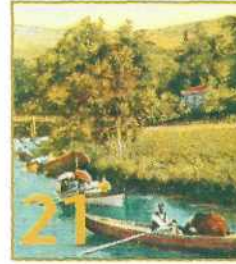
Hayat Sınavdan İbarettir

Dünya hayatı, her şeyiyle bir imadır; bir 'ara geçittir'... Kendisiyle sınırlı olmayan, ötesindeki bir başka değerler kümesine, varoluş mertebesine açılan bir panorama... Ya da, varlık ve yokluk ritimleriyle bir imtihan alanı...

Sınav Hayatın Neresinde

"Sınav hayatın neresinde?" sorusunun cevabı, "sınav, hayatın her yerinde ve ânında; yani sınav hayatın ta kendisidir."

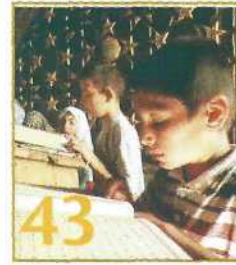
İslâmi Hayatta Eğlenme ve Tatil Sorunu

Müslüman entelektüeller artık tatil ve eğlence kavramlarının günümüz müslüman toplumları için nasıl bir soruna dönüştüğünü ve bu sorunun nasıl aşılması gerektiği üzerinde düşünmek durumundadırlar.

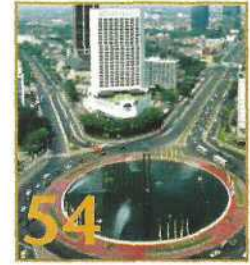
Siğınma Psikolojisi ve Türbecilik

Bu alemde yalnız ve âciz bir halde bulduklarına inanan kimseler, yalnızlık hissini gidermek ve manen güçlenmek için atalarının bulunduğu mezarlardan medet ummuşlardır.

Din Eğitimi ve Öğreniminde Mükâfat ve Ceza

Çocuklarımızı bazı davranışları kazandırırken dinimizin emrettiği ölçüde onlara yumuşak olmalı, örnek olarak sevdirmeliyiz.

Endonezya

Endonezya, İslâm dünyasının ana merkezinden uzakta olmasına rağmen, İslâm kültürü ve medeniyetinin temel özelliklerini mahalli unsurlarla uzlaştırarak, kendi dini geleneklerini ve kültürünü oluşturabilmiştir.

Diyaret İşleri Başkanlığı Adına Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni

Yaşar Çolak

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Abdülbaki Işcan

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Mustafa Bayraktar
(Dön. Ser. İşl. Müd.)

Sayfa Editörleri

Yaşar Çolak / ycolak@diyanet.gov.tr

Harun Özdemirci

Doç. Dr. İsmail Karagöz / ikaragoz14@myynet.com

Abdülbaki Işcan / abiscan@myynet.com

Dr. Ahmet Onay / ahmetonay@diyanet.gov.tr

Doç. Dr. Seyfettin Erşahin / ersahin@divinity.ankara.edu.tr

Mehmet Erdoğan

Ömer Sağlam / osaglam@diyanetvakfi.org.tr

Remziye Yılmaz / remziyeyilmaz@yahoo.com

Yayına Hazırlayanlar

Sedat Memiş/Mustafa Bektaşoğlu

Tashih

Sait Şan

Haber ve Fotoğraflar

Ahmet Arslan/Ali Yıldırım/Abdurrahman Çakır

Arşiv

Ali Duran Demircioğlu

Dizgi

Hasan Yıldırım/Latif Köse

Temsilcilikler

Yurtiçi: İl Müftülükleri, İlçe Müftülükleri

Yurtdışı:

Din Hizmetleri Müşavirlikleri,

Din Hizmetleri Ataşelikleri

İdare Yeri: Eskişehir Yolu 9. km

Çankaya / ANKARA

Tel: (0312) 295 73 06

Fax: (0312) 284 72 88

e-mail:diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Abone İşleri Tel: (0312) 295 72 01-02

Fax: (0312) 285 18 54

Yapım

DİN

Tel: (312) 310 35 69

Renk Ayırımı ve Film Çıkış

DEĞER

Tel: (312) 311 11 27

Baskı Cilt

İMAJ

Rüzgarlı Cad. Plevne Sok. No: 14/4

Ulus / ANKARA

Tel: (312) 310 35 51 Fax: (312) 312 22 09

Editörden

Sizlerin katkılarıyla her geçen gün daha da güzelleşen dergimizin yeni bir sayısını daha takdim etmenin mutluluğunu yaşıyoruz. Sizler bu sayının keyfini çıkarırken, bizler önümüzdeki sayının heyecanına çoktan kendimizi kaptırmış olacağız. Geçen sayımızda Hz. Peygamberin Kutlu Doğumu'ndan yola çıkarak, O'nun insanlığa sunduğu evrensel değerleri kapak konusu yapmıştık. Hz. Peygamberin inşa ettiği insan merkezli dünya tasavvurunun, günümüzde ne kadar önemli olduğunu bir kez daha görmüş olduk. Bu tasavvurun kurucu öğeleri, hiç kuşkusuz küreselleşen dünyaya çok önemli katkılar ve açılımlar sağlayacaktır. Yeter ki bu değerler, sahipleri Müslümanlar tarafından doğru tanınıp içselleştirilsin.

Bu sayımızda ise daha önceki konuları bütünleyen iki temel meseleyi irdeliyoruz. İlki hayatın vazgeçilmezleri arasında yer alan sınav. Haziran ayı binlerce gencimizin Anadolu ve Fen liseleri ile üniversite sınavlarına girecekleri önemli bir aydır. Bu sınavlara karşı geliştirilen tutumlarda oldukça farklılıklar mevcut. Buradan yola çıkarak, biz de sınav konusuna "nihai sınav" perspektifinden bir yaklaşım geliştirmek istedik. Yaşadığımız hayat nedir ve bunun sınavla ilgisi nerededir sorularına cevap aramaya çalıştık. Yurdagül Konuk, sınavla seçilen değil sınavını seçen insan modelini öne çıkarırken, kendi deyimiyle bu seçimin daha özgün, daha zor ama kesinlikle daha fazla haz veren bir seçim olduğunun altını çizmektedir. Ahmet Nedim Serinsu, sınav hayatın neresinde sorusunun cevabını aramakta; Sadık Kılıç ve Osman Özbahçe de, hayatın bir bütün olarak sınavdan ibaret olduğu gerçeğinin altını çizmektedir. İsmail Karagöz ise, hesaba çekileceğimiz bilincinde olmanın varoluşsal önemine dikkatimizi çekmekte, İslâmî terminoloji ile "gaflet"e karşı bizi uyarmaktadır. Hayatı bütün derinliği ve zenginliği ile kucaklayan İslâmiyetin, hayat-sınav ilişkisine de oldukça özgün yaklaşımlar getirmiş olduğu, hayatı yaşamak ile hayatı taşımak arasındaki farkı idrak etmemizde bize önemli katkılar sağladığı anlaşılmıştır.

İkinci önemli konumuz ise, tatil ve dinlenme olgusudur. Modernizmin hayata bakış tarzımız ve hayat pratiğimiz üzerinde korkunç tesirler bıraktığı bir vâkiâdir. Bol stresli yaşamın içinde tatil ve dinlenme, artık temel bir ihtiyaç haline gelmiş, eskilerin deyimiyle tatil havâic-i asliyeden olma vasfını kazanmıştır. Bu noktayı esas alarak tatil ve dinlenme konusunu ele almayı düşündük ve bu hususta takınılan farklı tutumları, mümkün olduğunca ontolojik ve epistemolojik temellere inilerek değerlendirmeye çalıştık. Burhaneddin Tatar yazısında, dinlenme konusunun İslâm kültürü içinde farklı algılanma biçimleri üzerinde durmakta, hayatı ciddiye almakla ciddiyeti ciddiye almak arasındaki farkı kendine özgü felsefi üslubuyla irdelemektedir. Necdet Subaşı ise, modern tatil pratikleri ile tüketim mantığını sorgulamakta, modern tatil vizyonunun kendi anlam dünyasını zerk ettiğini, itikaf, uzlet, riyâzet, tefekkür gibi geleneksel müslüman aktiviteleri arasında yer alan dinî kavramların içerik kaybına uğradığını ileri sürmektedir. Bu çerçevedeki diğer yazılar da konunun can alıcı farklı yönlerine ışık tutmaktadır.

Gelecek sayımızda kapak konusu olarak dindarlık kavramını seçtik. Bu çerçevede dindarlığın farklı tezahürleri üzerinde duracağız. Her sayının bir bütünü karesi olmasına özen gösteriyoruz.

Çekirdek kadromuzun yanı sıra, yeni sayımızda farklı yazarlarımızı da güçlü kadromuz arasına katmış olacağız.

Niyet ve eylemlerimizin sarsılmaz beraberliğinde tekrar buluşmak ümidiyle.

ENFLASYON ORTAMINDA BORÇ İLİŞKİLERİ

Dr. İbrahim Paçacı

Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Borç, kişileri birbirlerine karşı bir şey yapmak veya vermekle yükümlü kılan hukukî ilişki veya bu ilişkinin doğurduğu yükümlülük anlamına gelen bir hukuk terimidir.

Hukuk dilinde üç ayrı anlamda kullanılan borç kavramı, bir şahsın, diğerine karşı, bir şeyi yapmak veya yapmamak yükümlülüğünü; daha dar manada, alacaklının borçludan istemeye yetkili, borçlunun da yerine getirmek zorunda olduğu bir tek edimi içine alan hukukî ilişkiyi ifade eder. En dar manasıyla borç, yalnızca para mükellefiyetini ifade etmektedir ki, Türkiye'de daha çok bu anlamda kullanılmaktadır.

Birinin diğerine, kullanılmakla tükenen misli bir malı, daha sonra emsalini geri ödemek üzere vermesine karz (ödünç/borç verme) denir. Buna göre karz, para veya altın, gümüş, buğday, arpa gibi misli bir malın, bir müddet sonra mislinin geri verilmesi üzere ödünç olarak verilmesidir.

Kur'an'da, Allâh rızasını kazanmak amacıyla, ihtiyaç sahiplerine ödünç vermek teşvik edilmiştir. (Bakara, 245; Maide, 12; Hadid, 11, 18; Müzzemmil, 20) Hz. Peygamber de, borç vermenin, sadaka vermekten daha faziletli ve güzel olduğunu bildirmiştir. (İbn Mâce, Sadakât, 19)

Ödünç verme, Allâh rızası için yapılmalı, bir şeye karşılık olmamalı, bir menfaat şart koşulmamalıdır. Borç karşılığında sağlanan menfaat faiz olup; helâl değildir. Ancak borç verirken böyle bir şart koşulmadığı halde, borçlu daha iyisini öderse veya hediye verirse, o bölgede böyle bir gelenek bulunmaması şartıyla bu fazlalık helâldir. Hatta Hz. Peygamber bunu tavsiye etmişlerdir. (Müslim, Müsâkat, 22)

Borç ilişkilerinde tarafların hak ve borçlarını açık ve ayrıntılı bir şekilde belirleyerek sözleşme yapmaları, sözleşme şartlarına uymaları, hiçbir şekilde diğer taraftan akit dışı, makul olmayan bir zarar vermemeleri, İslâm'ın öngördüğü temel ilkelerdendir. Halbuki enflasyonun yüksek olduğu yerlerde para önemli ölçüde değer kaybettiğinden, vadeli para borcunda bu kaybin telafi edilmeyip aynen ödenmesi halinde, alacaklıya hak etmediği bir zarar yüklenmiş olmaktadır. Bu da, İslâm'ın tavsiye ettiği borç verme ve yardımlaşma gibi ahlakî meziyetlerin zayıflamasına, faiz ve haksız kazanç gibi temel yasakların ihlâlinin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

Enflasyon, piyasadaki arz-talep dengesinin bozulması, piyasada tedavül eden paranın çoğalması, bütçe açığı gibi birçok sebepten kaynaklanan, paranın sa-

tin alma gücünün zayıflaması veya para ve para hükümündeki nominal millî değer in tedavüldeki reel millî değere oranla artması demektir.

Klasik fıkıh kitaplarında, mana bakımından enflasyona çok yakın olan altın, gümüş ve madenî paraların birbirlerine karşı değer kazanması veya kaybetmesi konusu ele alınmıştır. İmâm Ebû Hanîfe ve İmâm Şafî'ye ve Ahmed b. Hanbel ile İmâm Mâlik'ten gelen bir görüşe göre, paranın değerinin düşmesi veya yükselmesi, borçların ödenmesinde dikkate alınmaz. Zira bunların misilleri, zimmette borç olarak tahakkuk etmiştir; değer değişiklikleri dikkate alınmaksızın, misli ödenmekle borç ortadan kalkar. İmâm Ebû Yûsuf ile Hanbelîlerden rivayet edilen bir görüşe göre ise, değer değişikliklerinde, borcun akit günündeki kıymeti üzerinden ödenmesi gerekir. Şafililerden de böyle bir söz rivayet edilmiştir.

Günümüzde, para sistemi değişmiş, kağıt para rejimi benimsenmiştir. Bu sistemde, kağıt para ile yapılan muamelelerde, paranın üzerinde yazılı rakam değil, her birinin temsil ettiği değer esas alınmaktadır. Başka bir ifadeyle para, ancak satın alma gücü oranında değere sahiptir. Satın alma güçleri düştükçe değerleri de düşmüş olmaktadır. Buna göre, borçların ödenmesinde, alınan değer ile verilen değer arasında denklik sağlanması gerekir. Bu amaçla paranın enflasyon sebebiyle kaybettiği değer farkının ödenmesi faiz değildir. Aksine olarak, paranın satın alma gücü düştüğü halde, borcun eski değeri üzerinden ödenmesi, alacaklıya zarar vermektir. Halbuki, zarar vermek de, zarara karşılık zarar vermek de dinimizde yasaklanmıştır. (İbni Mâce, Kitabu'l-Ahkam, 17, No: 2340, 2341; Ahmed, Müsned, V/326, No: 22830)

Ancak, burada değer kaybının neye göre tespit edileceği problemi ortaya çıkmaktadır. Bunda, altın, gümüş, döviz veya enflasyon oranı esas alınabilir. Altın, para olarak kullanıldığı dönemlerde altının esas alınması uygun görülmeyle birlikte, altın ve gümüşün para olmaktan çıkarak birer meta olduğu günümüzde, paranın değer kaybının altına göre hesaplanması hatalara yol açabilir. Dövizin esas alınması durumunda, esas alınan dövizin ülkesinde, az da olsa, enflasyon bulunduğu hatalı sonuca ulaşılabilir. Ayrıca dövizin esas alınması, başka bir ülkeye ekonomik yönden bağımlılık manası taşımaktadır. Bu sebeple, değer kaybının enflasyon sebebiyle meydana geldiği de göz önünde bulundurularak, bu değer farkının enflasyon oranına göre tespit edilmesi uygun olacaktır.